

Raina Tiidovee, Ene Riis, Raina Rääp

Eesti keele töövihik

4. klassile

I osa

maurus

SEPTEMBER

1. Lisa seal, kus võimalik, tähtedele täpid nii, et saad tähendusega sõnad.

TAHT, TULI, TOO, UKS, KURI, KAAMEL, NOOR, KABI, HUUL, SUU, KUUR, KARU, KUUS, OKAS, SOOME, KAGU, KOOK, VALE, SADU, VAAS, MARK

2. Üksainus erinev kirjatäht võib muuta sõna tähendust. Nii saab rahast täht, kirjast sulg, pilvest silm ja kolmest neli. Kirjuta lünka puuduv täht, et jõuda uute sõnadeni. Korruga saab muuta vaid ühte tähte.

RAHA – RAH__ – __AHE – JAH__ – __AHT – T__HT

KIRI – K__RI – __URI – TU__I – __ULI – SUL__

PILV – PIL__ – P__LL – __ALL – SAL__ – S__LM

KOLM – KOL__ – K__LL – KEL__ – __ELK – NEL__

- Koosta ka ise üks täherida ja joonista pildid.

3. Muuda sõnas tähtede järjekorda nii, et saad võimalikult palju uusi sõnu.

kaks – kask

maja – _____

Uku – _____

riik – _____

krae – _____

aken – _____

vahid – _____

ole – _____

luik – _____

vedru – _____

traksid – _____

ilus – _____

4. Loe läbi tekst „Tähed ja tähendused”. Leia ruudustikust tegelaste nimed.

A	N	N	A	H	U	J	J	A
N	I	T	I	I	T	T	O	M
A	O	Õ	S	I	R	J	E	M
A	N	N	A	B	E	L	L	E
J	N	U	S	U	K	U	J	R
A	E	T	K	A	I	A	A	L
N	H	S	I	D	A	M	A	E
A	J	N	A	T	I	A	K	V
R	O	K	A	D	R	I	T	A

.....

.....

.....

.....

.....

- Nüüd nummerda nimed tähestikulises järjekorras.
- Lisa igale nimele tähestikus järgneva tähega algav lemmiktoit või lemmikloom.
- Näide: *Juhan – kommid, Rita – siil*

.....

.....

.....

.....

.....

- Ruudustikus on peidus veel mitu nime, mida tekstis pole. Kas leiad need üles?

.....

.....

5. Loe lauseid ja otsusta, kas lause on tõene (T) või väär (V). Tee tabelisse õigesse kohta X. Abi saad tekstist „Kiri ja tähestik”.

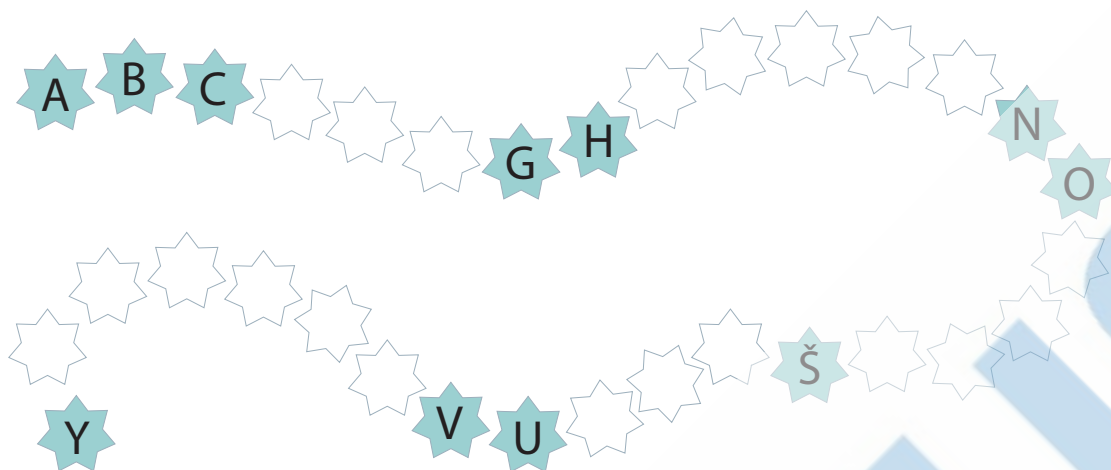

	T	V
Tänapäeval oskavad kõik inimesed lugeda.		
Tähtedest saab teha lauseid ja lausetest sõnu.		
Esimesed kirjasüsteemid tekkisid Mesopotaamias.		
Kõige varasemateks peetakse sumerikeelseid kiilkirjas tekste.		
Mesoameerika on praeguses Põhja-Ameerikas.		
Eestlastel on hieroglüüfkiri.		
Mõistekirja ehk ideograafiat antakse edasi piltide kaudu.		
Eesti keeles kasutatakse araabia tähestikku.		

See märk tähendab, et ülesanne on seotud õpiku tekstiga.

6. Kirjuta tähestikku puuduvad tähed.

7. Leia igast sõnast tähed, mis paiknevad tähestikus kõrvuti. Värvige need.

V I H I K

K L A A S

V A B A D U S

S T O P P E R

F I L M

A R S T

Ö D E

Ö Ö Ü L I K O O L

T U V I

K Ü M N E S

A P R I L L

K O D U K Ä I J A

K I N O

K A R T U L

8. Kirjuta need tähed tähestikulises järjekorras õigesti.

ADEBC _____

HIFGJ _____

OMKNL _____

SRQŠP _____

UZWŽT _____

XÖÖYÄÜ _____

9. Lahenda salakiri.

GÕÕKHJTHC LD JTTKDL D MHMF GÕÕKHL D.

Võti: kirjuta iga tähe kohale sellele tähestikus järgnev täht.

UÖIUJ NF OÖFNF KB LJSKVUBNF.

Võti: kirjuta iga tähe kohale sellele tähestikus eelnev täht.

10. Kirjuta üheksa erineva täishäälikuga algavat sõna.

---

11. Kirjuta lünka sobiv täishäälik. Kuula Eesti rahvusringhäälingu arhiivist, kuidas Indrek Hirv oma luuletust loeb.

V_rsti kaob k__ p__de v_rju

T_hed v_lguvad l_hutamatust kaugusest

Iga_ks m_hitud om_enese üks_ndusse

N__dsest pe_b iga t_ht enda __st ise s_isma.

Indrek Hirv, „Varsti kaob kuu puude varju“

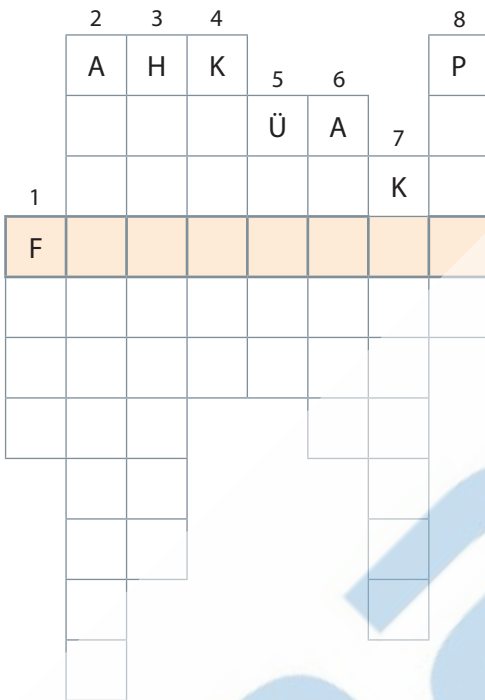

- Kuidas saad sina aru luuletuse viimasest reast?

12. Lahenda rist sõna. Vastuseks sobivad sõnad leiad jutust „Mis on täheteadus?”

1. Maalt nähtav eri suurusega osa Kuust ja Veenusest
2. Täheteadus
3. Taevakehade asend mingi sündmuse toimumise hetkel
4. Maailmaruum
5. Planeedid tiirlevad Päikese ...
6. Kes hakkas esimesena kahtlema selles, et taevakehad tiirlevad ümber Maa?
7. Ringikujulised pinnavormid Kuul
8. Täht, mille ümber liiguvad planeedid

Lahendus: Linn Poolas, kus asub Koperniku muuseum.

13. Tõmba mõistekaardil maha väljendid, mis ei sobi tekstiga „Mis on täheteadus?”

tähestik

tõusev täht

läätspikksilm

Tartu tähetorn

TÄHETEADUS EESTIS

õppeprogrammid

tähevaatlused

kosmoselaev

tähealias

tähtpäevad

Tõravere konservatoorium

- Otsi internetist või teatmeteostest infot ja kirjuta ise mõned märksõnad mõistekaardile juurde.

14. Jooni alla sõna, mis on sõnastikus eespool.

Kuu – Maa, udukogu – Linnutee, süstik – satelliit, teleskoop – täht,
planeet – Päike, galaktika – gaas, orbiit – observatoorium, kosmos – komeet,
asteroid – astronaut, meteoor – meteoriiit

15. Nummerda sõnad tähestikulises järjekorras. Kirjuta juurde, mida see sõna tähendab. Vajaduse korral kasuta „Võõrsõnade leksikoni“ raamatut või veebiväljaannet <http://www.eki.ee/dict/vsl/>.

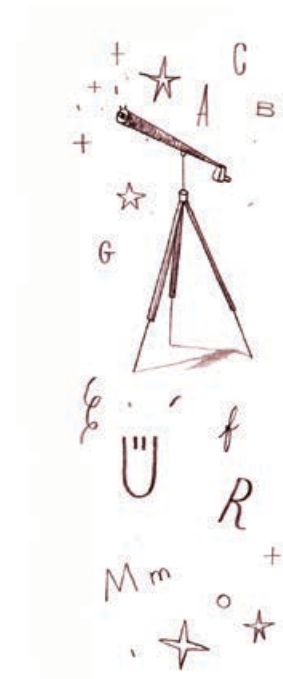
- astronoomia – _____
- perseiidid – _____
- satelliit – _____
- astroloogia – _____
- kosmos – _____
- faas – _____
- teleskoop – _____
- horoskoop – _____

16. Anagramm on sõna või lause, mis on saadud nii, et on võetud algse sõna või lause tähed ja need teistmoodi ümber paigutatud. Tulemuseks on uue tähendusega sõna või lause. Näiteks *telekava* – *kaval tee*.

Siin ülesandes on anagrammid. Algsed sõnad on võetud tekstist „Targad tähed“
Leia need sõnad.

Näiteks: EMA ANU – unemaa

- ONU UKU – _____
- HAAVA TEKE – _____
- KAAMERA – _____
- ERLE KAND – _____
- MESI JAHE – _____
- AHJU TARK – _____
- UHKELT ORB – _____
- KIIR – _____
- JUTUKAM LOOSI – _____
- TÄHTE TAVA – _____

17. Leia tekstist „Targad tähed” sõnu, mis vastaksid skeemile.

■ täishäälik   ■ kaashäälik

■ ■ ■	■ ■ ■ ■	■ ■ ■ ■	■ ■ ■ ■ ■ ■
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

18. Lahendage koos pinginaabriga salakiri.

Võti: igale numbrile vastab üks täht.

S3PS3K5 R23S K55L2
2N4 R15D

9H2L P72V1L L5G2S 3S1 1J1L2H2ST 2M1L2 J1 V1N12M1L2 2TT2, K53D1S R1K2TT V22N5S2
P21L2 L2ND1S. M1RT J1 1N5 4L3D S21L J55R2S J1 K55L1S3D K1. T5L3 V7LJ1, 2T S22 V22N5S
4N 9KS T7HT, 1G1 T2G2L3K5LT 4N T1 P2112G5 N33S1M1 S55R N1G5 M11K2R1. T1 4N 13N5LT
N33 K15G2L, 2T P13ST1B M23L2 V73KS2N1.

1 - ___   2 - ___   3 - ___   4 - ___   5 - ___   6 - ___   7 - ___   8 - ___   9 - ___

• Kui oled koodi lahendanud, kirjuta tekst siia ümber.

---

19. Nüüd, kui salakiri on juba selge, lahenda ülesanne tagurpidi. Kirjuta järgnev tekst samas salakirjas.

„Mismoodi Kuu peal on?” küsis Mart.

„Seal on mäed ja orud,” ütles Sipsik. „Aga puid ega rohtu ega lilli ega midagi muud seal ei kasva. Ja seal pole ühtegi merd ega järve ega jõge. Seal ei ole üldse vett. Inimesi ei ole seal ka ja loomi ammu mitte.”

Eno Raud, „Sipsikute juturaamat” (Eesti Raamat, 1978)

---

20. Muuda sõnade järjekorda nii, et moodustuks lause. Võrdle saadud lauseid lausetega jutust „Madal taevas“.

õues rätsepa Rätsepa lapsed. mängisid

---

näpuga nad Ja auke igavusest torkima. lihtsalt taevasse hakkasid

---

nagu riie. tundus parim siidine Taevas sile ja

---

hakkasid Kähku taevakangast nad lõikama. tükke

---

abilised ja kõrgemale. jõul ühisel oma taevas kutsus tõsteti Ta

---

oli Kaks rätsep koos jõudnud suurt tükki endale lõigata. emandaga ometi

---

tähed. aukudest Väikestest said

---

21. Loe teksti Suurest Vankrist. Ülesande leiad teksti lõpust.

Suur Vanker

Tähistaeva tundmaõppimist on sobiv alustada Suurest Vankrist, mida tunneme juba lapsepõlvest. Eesti rahvajutu järgi moodustavad Suure Vankri nelinurkselt asetatud neli tähte vankri rattad, järgnevad ais ja härg, selle kõrval väike, veel palja silmaga eraldatav täht – hunt. Lugu ise on järgmine. Vanasti läinud talumees Peedu vankriga ja selle ette rakendatud härjaga läbi metsa. Äkki karanud metsast välja hunt, et härga aiste vahel maha murda ja ära süüa. Vanadel eestlastel oli aga töö nii suure au sees, et huntki ei tohtinud looma siis murda, kui see parajasti tööd tegi.

Hundi teguviisi nägi ka taevataat. Ta tõstis hoiatuseks talumehe koos vankri ja härjaga taevasse, hundi aga rakendas karistuseks härja kõrvale vankri ette. Hunt muidugi ei tahtnud koormat vedada ja hakkas metsa poole kiskuma. Nii näemegi tähtkujust, et härg on peremehe ja aisa ühendusjoonelt kõrvale tõmmatud. Hunti – Alkorit kasutatakse ka nägemise kontrolliks: kellel on normaalne nägemine, peab selgel, kuuta ööl nägema hunti härja kõrval. Olgu märgitud, et härg, Miitsar, on mitmiktäht. Kooliteleskoobis nähtub ta kaksiktähena.

Suur Vanker on meie laiustes näha aasta ringi kogu öö, sest ta asub taevapoolusele – Põhjanelale küllalt ligidal.

Hugo Raudsaar, „Pilk tähistaevale“ (Valgus, 1975)

Leia tekstist tabeli igasse veergu viis sõna lühikese, pika ja ülipika täishäälikuga.

Lühike täishäälik	Pikk täishäälik	Ülipikk täishäälik
<i>sobiv</i>	<i>Suurest</i>	<i>moodustavad</i>

22. Joonista mõistatusele sobiv vastus.

Hommikul sünnib, õhtul sureb.

Kasvab ja kahaneb, otsa ei saa kunagi.

Ilma tuleta põleb.

Sinine põld hõbeteri täis külvatud.

Hõbevanker, kuldsed naelad.

Noor olin, vanaks jäin, vana olin, nooreks jäin.

Ei astu uksest ega aknast sisse, kuid igas toas seisab sees.

Enne mind sündis, aga alles neljanädalane.

Kuldkeras ketset koplit.

Vaskvaagen ja hõbeõunad.

Elab maailma algusest, aga ei ole veel viienädalanegi.